

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Dr. VÉRTESY JENŐ

A M. N. Múzeum Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtárát súlyos veszteség érte az elmúlt tavasszal, DR. VÉRTESY Jenő egyetemi magántanár, igazgató-őrnek korai elhunytával. A halál, szinte két évi viaskodás után, végre is legyőzte bámulatos akaraterjét, mely pedig már-már szinte diadalmaszkodni látszott az alattomos kóron, mely két oldalról is megtámadta szervezetét. Újtátrafüredről, hol gyógyulást keresett bajára, jött a megdőbbentő hír, hogy jún. 16-án megszűnt dobogni minden szépért, nemesért lelkesülő szíve. Temetése kollégái s a magyar tudományos világ élénk részvéte mellett ment végbe Budapesten, ahol a székesfőváros tanácsa által adományozott díszsírhelyen helyezték örök pihenésre. Ravatalánál a M. N. Múzeum nevében DR. SEBESTYÉN Gyula mondotta a következő szép halotti búcsúztatót:

«A Magyar Nemzeti Múzeum s a múzeumi Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtár képviselőjében állok e ravatal előtt. Elhunyt tisztviselőtársunk, DR. VÉRTESY Jenő igazgató-őr, e nagy kulturintézet egyik kiváló tisztviselője volt. Örökölt kész irodalmi névvel és az irodalmi rátermettség jelentékeny mértékével kezdte meg pályáját. Tehetségének kibontott szárnyaira azonban már kezdetben ránehezedtek azok a tudományos ismeretek, amelyeknek súlya a Magyar Nemzeti Múzeum irodalmi és irodalomtörténeti letéteményesének, a könyvtárnak és kéziratárnak munkakörébe vonta. És mikor a rögzőbb tanári pályára készült ifjú csakugyan ide került, nemcsak ő és nagynevű atyja úszott a boldogságban, hanem boldogok voltunk mi is, akik e költői lélek tudományos gazdagságát, munkakedvét és munkabírását megismertük. Ez az oka, hogy az elhunytunk ifjú kora nagyigényű és fokozott mértékben reményteljes is volt...

Most, midőn ebben a szomorú hajlékban egy hirtelen lezáródott, rövid élet végén a vigasztalódás és megnyugvás gyógyító írjait keressük, a hit imént elhangzott szavai után én csak azt nyújthatom a gyászolók felé, amit nekem az élet komoly számvetése kínál. A mi mélységes gyászunkban sem szabad feledni, hogy ez a 39-ik évnél lezáródó rövid földi élet az ifjúkornak minden fokozott mértékű reményét, ígéretét beváltotta. A tudományt, tehetséget és törekvést egyaránt méltányoló hivatali vezetés olyan munkakört juttatott neki, amelyben nemcsak irodalmi kincseink értékelése, rendezése, megőrzése, hanem irodalmi úton való hozzáférhetővé tétele, tudományos földolgozása is a hivatalos szolgálat nagyobb igényű földadatai közé tartozik. Istenben

boldogult fiatal tisztviselőtársunk e téren elért eredményei könyvtárunk legértékesebb e nemű munkálatai közt foglalnak helyet. Legtöbb odaadással a magyar drámatörténet emlékeit kutatta s e téren egy maradandó értékű művét a M. Tud. Akadémia már korábban kiadta, egy monográfiáját pedig a Kisfaludy-Társaság az idén már a tervrajz alapján is jutalomra érdemesnek ítélte.

A muzsáknak szentelt szabad órákban komoly filológiai ismeretekkel gazdagított költői lelke több eredeti műnek megírása s néhány elsőrendű francia irodalmi terméknek lefordítása után Homer világát kereste föl és lefordította a teljes Iliást és a teljes Odysseát. Az örökéletű görög eposzok tolmácsolásában — tudjuk — a magyar nyelv és verselés legnagyobb mestereinek egyikével kelt versenyre. Kifejezetten arra vállalkozott, hogy az ókori naiv műremek egyszerű és közvetlen hangját rímtelen s egyben legrégebbinek is tetsző magyar versekben szólaltatja meg. Ami e rendkívül merész kísérletből sikerült, az a magyar irodalom tőkéjét gyarapította. Ugyanez állítható az Ál-Shakespeare-i drámák fordításáról, amelyekben viszont az emberi élek hatalmas szavú szenvedelmei találták meg hivatott tolmácsukat. Mindkét téren a világirodalmi vonatkozások is hozzájárulnak ahhoz, hogy elhunyt társunk neve a hazai és az egyetemes irodalmak történetében örökre fennmaradjon.

Ime, a földi részek elmulásával szemben ez a maradandó lelki rész nyújtson nekünk ebben a mély gyászban megnyugvást és vigaszt. Ez a maradandó rész a miénk és a mi dicsőségünk marad. A Magyar Nemzeti Múzeum és tisztviselőtársaid ezért tolmácsoltatják velem köszönetüket és az utolsó istenhozzádot.

Kitünő társunk, szeretett jó barátunk, Isten veled!

Sirjánál DR. CSÁSZÁR Elemér egyetemi magántanár bucsúztatta el az egyetem és a Magyar Irodalomtörténeti Társaság nevében, melynek egyik munkás tagja volt.

Folyóiratunk szintén egyik leghűbb munkatársát gyászolja VÉRTESY-ben, aki sokszor kereste föl lapunk hasábjait jól megírt dolgozataival, melyekben rendszerint könyvtárunk kiadatlan irodalomtörténeti kincseiről tájékoztatta a közönséget. Talán egyik legutolsó műve volt az a dolgozat, melyet röviddel halála előtt adott át közlés végett s melyet jelen kettősfüzetünkben talál a szives olvasó. A SZÉCHÉNYI-könyvtárba újabban bekerült sűgőkönyveket ismereti bennük a bibliográfus alaposágával és a nagyképzettségű irodalomtörténész tájékozottságával. Cikkeit nagy írói gonddal készítette s még könyvszeti jellegű dolgozataiban is azon volt, hogy lehetőleg kerek és élvezetes formába öntse az anyagot.

Mint könyvtári tisztviselő nagy lelkesedéssel és lelkiismeretes pontossággal oldotta meg azt a sokféle feladatot, melyet a SZÉCHÉNYI-könyvtárnál el-töltött 18 esztendő alatt bízta rá följebbvalói. Azon kevesek közé tartozott, akik a könyvtár minden osztályában teljesítettek szolgálatot, az egy hirlaptártar kivéve s így szinte teljes tájékozódást szerzett könyvtárunk mechanizmusáról. Múzeumi pályájának kezdetén a levéltárban, majd a kötelepéldányok irodájában talált alkalmaztatást; azután hosszabb időt töltött a nyomtatványi osz-

tályban, ahol éveken át vezette a kikölcsonzés ügyét s szolgáltrakész modorrával, irodalomtörténeti ismereteivel nem egy kutatóknál szerzett magának kedves emléket. Végre néhány év előtt a munkásságának legmegfelelőbb helyre, a kéziratárba került, ahol főleg az újabb irodalomtörténeti anyag szakszerű földolgozásával szerzett magának érdemeket.

Emlékét igaz kegyelettel ápoljuk.

G. P.

Dr. Bencze Adolf †. A budapesti Városi Nyilvános könyvtár id. titkára, Dr. BENCZE Adolf, mint a cs. és kir. 32. gyalogezred tartalékos zászlósa 1916. május 11-én hősi halált halt a galictai harctéren. A Városi Nyilvános Könyvtár igazgatósága és hivatalnoki kara a szorgalom és kötelességteljesítés mintaképét gyászolja az elhunytban.

Személyi változások a M. N. Múzeum könyvtárában. Ő cs. és apostoli kir. Felsője DR. SEBESTYÉN Gyula múzeumi igazgató-ört múzeumi osztályigazgatónak a VI. fizetési osztályba kinevezni, DR. MELICH János múz. igazgató-örnek pedig a múzeumi osztályigazgatói címet és jelleget adományozni legkegyelmesebben méltóztatott. Őfelsége e ténykedéseiből kifolyólag a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 60.501. sz. a. kelt rendeletével olyképen intézkedett, hogy SEBESTYÉN Gyulát az Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtár kéziratári osztályának továbbra is való vezetésével és emellett egy külön folklóre-osztály szervezésével és igazgatásával, DR. MELICH Jánost pedig az Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtár nyomtatványosztályának igazgatásával bízta meg, míg a könyvtár osztályainak együttes vezetését továbbra is Dr. FEJÉRPATAKY László udv. tanácsos, a M. N. Múzeum igazgatóhelyettesének hatáskörébe utalta. A nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter DR. HOFFMANN Mária fizetéstelen segédört fizetéses segédörre, DR. PANITY Vukoszáva és DR. ZSINKA Ferenc gyakornokokat pedig fizetéstelen segédörökké nevezte ki. Megvált a M. N. Múzeumtól 17 és fél évi szolgálat után DR. GULYÁS Pál múzeumi ör, akit a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségéhez nevezett ki másodelőadónak. E kinevezéssel kapcsolatban a *Magyar Könyvszemle* szerkesztése tárgyában is intézkedni kellett. Minthogy folyóiratunk a M. N. Múzeum SZÉCHÉNYI-könyvtárának hivatalos közlönye, a folyóirat hivatalos jellegének fönntartása érdekében annak szerkesztőségében természetesen helyet kell foglalnia a Nemzeti Múzeum egyik tényleges tisztviselőjének is. Evégből a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, amidőn a M. N. Múzeum igazgatóságának javaslatára a folyóirat tényleges szerkesztésével továbbra is DR. GULYÁS Pál főfelügyelőségi másodelőadót méltóztatott megbízni, a szerkesztésben való közreműködésre DR. MELICH János osztályigazgatót kérte föl.

Kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsához 1916 április elseje óta beérkezett forgalmi kimutatások szerint a Tanács hatáskörébe tartozó könyvtárak kezelői sorából még a következők teljesítenek hadi szolgálatot: Alsókubin: dr. GASZNER József önkéntes tizedes, 1915 febr. végén fölmentve. — Alsóvadász: FALUSSY Gyula tanító, 1914 aug. 12-én elesett az északi harctéren. — Bágyon: CSONGORY Dénes ig.-tanító. — Beregrákos: kezelő. — Berekeresztúr: kezelő. — Beret:

kezelő. — Békés: KOVÁCS Endre, BORBÉLY István közs. tanítók, közlegények. — Brád: ÓNODI Jenő áll. tanító, őrzetető. — Budapest: KISS János betűszedő. — Csejte: VENTÚRA Vilmos áll. tanító, hadapród, elesett Galiciában 1915 jún. havában. — Derezsnye: SIMKÓ Rezső ev. tanító. — Dombóvár: FÜRST István, meghalt a harcúterén szerzett betegségben; HORVÁTH János népfőlkedő. — Eger: Az AMKE honvédkönyvtár kezelője. — Fiume: MITTNER Zoltán áll. ig.-tanító, 1915-ben szabadságolva. — Galánta: BO CZ Árpád tanító. — Galgóc: TÓTH Imre magántisztviselő. — Gnézda: KOLBAY Sándor tanító. — Gulács: tanító. — Havadtó: NAGY Sándor ref. tanító, önk. tizedes, megsebesült s mint rokkant elbocsátva 1915 júl. 15-én. — Hévízszenntamás: kezelő. — Jászárokszállás: DÓSA Mátyás. — Jászberény: MIHALIK Kálmán és THIEL Bernát áll. tanítók. — Kerkaszentmiklós: tanító. — Kisbánya: IRMLER Rezső r. k. tanító. — Kishajmás: LÁZÁR József tanító. — Kisillye: tanító. — Kismánya: áll. tanító. — Kistapolcsány: KORENTSY Sándor áll. ig.-tanító, 1916 máj. 1. óta szabadságolva. — Kolozsborsa: CSÁSZÁR Samu ig.-tanító. — Kovácsvágás: KÓNYA József ref. lelkész, betegszállító. — Leibic: ifj. PUCHERT Miklós jegyzőgyakornok, tizedes; SCHULTZ László áll. tanító, elesett. — Makó: SZŐKE Antal h.-tanító. — Magyarfodorháza: TELEKY József áll. tanító. — Magyar királyfalva: DÓSA Ferenc ref. vezető tanító, orosz fogságban. — Mátra-szőllős: SELMECZY Imre kántortanító, népfőlkedő. — Miskolc: CSÓTA György ev. lelkész, tábori lelkész, hadiékítményes ezüstéremmel kitüntetve; LAKOS Zsigmond áll. tanító, elesett 1914 dec. 18-án a kárpáti harcokban. — Monor: MOYS Tivadar aljegyző. — Muzsla: KANOSZAY József kath. tanító. — Nagybarca: JENEY Gyula ref. tanító. — Nagykikinda: HORVÁTH Antal közs. polg. fiúiskolai igazgató, tart. hadnagy, a kis ezüst és arany vitézségi éremmel, majd a III. oszt. katonai érdemkereszttel kitüntetve, súlyosan megsebesült 1916 jan. 21-én Rarancénál (Bukovina). — Nagyláz: PLOTÉNYI Vilmos gazdász. — Námesztó: SZTERCULA Vendel áll. tanító. — Nógrádszentpéter: CZIRBUSZ János ág. h. ev. tanító. — Olaszi: KRAM János közs. ig.-tanító. — Orosháza: Szilasi HORVÁTH Pál áll. tanító. — Ódögös: ÜRMÉNYI Ágoston tanító. — Óradna: áll. tanító. — Ördögkeresztúr: áll. tanító. — Öttömös: VAJNÓCZ Zsolt áll. ig.-tanító, közlegény. — Perce: áll. tanító. — Percseny: BARDOS Lajos áll. ig.-tanító. — Plojest: GYÖRGY Mihály r. kath. tanító, hadapród, 1915 okt. 7. óta orosz fogságban. — Rava: JANKÓ Árpád földműves, szakaszvezető. — Ravasd: NAGY Máté, 1915 márc. óta orosz fogságban. — Reste: ZSOLNAI Béla r. k. tanító, tizedes, megsebesült és orosz fogságba került, valószínűleg Tomaszovnál. — Sokolovac: ZELLER Ferenc Júlián-tanító. — Szabadka: JUHÁSZ Antal, I. oszt. altiszt; SCHMALZER Péter m. kir. honvédfőhadnagy, a III. o. katonai érdemkereszttel kitüntetve, szerb fogságba került. — Szarvas: MOLNÁR Jenő és HANÓ János közs. tanítók. — Szamosudvarhely: JÓZSA Gerő áll. tanító, póttartalékos, eltűnt 1914 nov. 19-én. — Szeged: BALOGH Kázmér áll. tanító, szakaszvezető; SZÉKELY Géza polg. isk. tanító, szakaszvezető; WÉNER Lajos áll. tanító, 1915 novemberétől szabadságolva; RAFFNER Rezső ig.-tanító, őrmester. — Szekszárd: DELFEL Géza és LAKOS József áll. tanítók. — Szentmihályúr: MARKOVICH Károly r. k. kántortanító. —

Szirmabesenyő: tanító. — Szolnok: KINÁL Endre máv. géplakatos, tizedes. — Szörcse: VASS Dénes áll. ig.-tanító, szakaszvezető. — Temesvár: JANKÓ János városi hivatalnok, őrmester. — Tótmegyer: SZEBENI Jenő tanító, önk. tizedes, 1916 jan. 28. óta fölmentve. — Töketerebes: BESZTERCZEY Aladár áll. tanító, póttartalékos. — Töre: AKÚCS István tanító, zászlós. — Törökkanizsa: NEMES Árpád áll. tanító, tizedes póttartalékos, 1914 dec. 7-én Lodznál orosz fogságba került, 1915 októberében mint rokkantat kicserélték és szabadságotkaptak. — Vinga: ANDRES János közs. tanító, közlegény. — Vizakna: RODÓ Lajos áll. tanító, szakaszvezető, kétszer megsebesült az északi harctéren.

Ez adatokat összegezve, kiderül, hogy az itt újabban kimutatott hadbavonult könyvtárkezelők száma 80. Ebből hősi halált halt 5, fogságba került 6, megsebesült 6, eltűnt 1. A kitüntetések száma 5. A kitüntetések a következőképp oszlanak meg: III. oszt. katonai érdemkereszt 2; arany vitézségi érem 1; kis ezüst vitézségi érem 1; II. oszt. lelkési érdemkereszt 1.

Ki a «*Trecentumviratus*» szerzője? A Régi Magyar Könyvtár II. kötetének 861. sz. a. van leírva az a presbyteriánus «*Trecentumviratus*» c. vitairat, mely BASIRE Izsáknak «*Triumviratus*» c. vitairata ellen látott napvilágot és pedig ZOVÁNYI megállapítása szerint¹ 1656. második felében. Szerzője ismeretlen volt, egykorú eddig ismert adatok nem emlékeznek meg róla, hihetőleg volt rá oka és módja is, hogy titokban maradjon. Debreceni EMBER Pál megemlékezvén erről egyháztörténetében² csak annyit mond, amennyi nagyjában ismeretes lehetett, hogy Philalethes álnév alatt bocsátotta ki a szerző munkáját. ZOVÁNYI pedig mindössze azt,³ hogy az «ismeretlenül maradni kívánó szerzője összehasonlíthatatlanul több tudással kezelte tárgyát a meglehetősen középszerű BASIRE-nál.» Igaza volt mindenesetre, amit föl is lehetett tételni olyan tudósról, mint amilyen MEDGYESI Pál, a híres pataki udvari lelkész volt.

Ő ugyanis a munka szerzője. Így vallja legalább VOETIUS Gisbert a XVII. század nevezetes holland theologusa és a theologia professzora az utrechti egyetemen, *Politica ecclesiasticá-ja*⁴ IV. kötetének 191. lapján. A jelzett hely szó szerint így szól: «*cofner . . . contensum Ecclesiarum reformatarum indicatum a Cl. Paulo Medgyesi, theologo Patachino; in libello, cui tit. Trecentumviratus.*»

Eltelkintve attól a magyar ref. theológia történetére érdekes körülménytől, hogy e neves holland tudós olyan értékesnek ismerte a jelzett művet, hogy azt használta, sőt azzal általánosságban véve egyetértett, az a kérdés érdekelhet csak, vajjon a jelzett adat valóban megfelelelhet-e a tényállásnak és hogyan van, hogy az összes magyar források hallgatnak erről és épen külföldi forrás tartalmazza a valót akkor, mikor a jelzett munka épen névtelenül

¹ ZOVÁNYI Jenő. Puritánus mozgalmak a magyar ref. egyházban. Budapest, 1911. 348. l.

² LAMPE-EMBER. *Historia Eccl. Ref. in Hung.* (Utrecht. 1728.)

³ ZOVÁNYI: I. m. 349. l.

⁴ Amsterdam, pars III. 1676. Ujabb szemelvényes szövegű kiadásban I. kötet 304. l. (Ed. F. L. RUTGERS. *Bibliotheca reformata* vol. 2. Amsterdam 1885.)

jelent meg. A jelzett mondat egy nagyobb értekezéscsoportnak a «zsinatok tagjairól» szóló részből való, tehát olyan, mely a XVII. század mondhatjuk egyetemes ref. egyházi mozgalmának egyik igen fontos kérdését tárgyalta. Hogy egyetemi diszpontára került-e, nem tudjuk, de nem lehetetlen, mindenesetre az eddig ismert adatok nem bizonyítják ezt. Ebbe a tárgykörbe és a jelzett munkába fölvettek közül nagyobb részről az ellenkező áll. Annyi némely körülményből, pl. a különböző idézett munkákból és némely részen adott adatból világos, hogy valamikor 1660 körül lehettek részint megvitatva, részint megírva ezek az értekezések. Így kétségtelen, hogy az adat szorosban egykorú.

Más kérdés, vajjon jól értesült-e VOETIUS a jelzett könyv szerzőjére vonatkozólag? Itt legyen mindjárt megjegyezve, hogy azokra a nagy egyházi és egyházirodalmi harcokra, amik a magyar ref. egyházban a XVII. század középső évtizedeiben lefolytak, sok ilyen tárgyú értekezésében nem terjeszkedik ki, pedig elvárhatnók, hogy esetleg az idevonatkozó latin nyelven megjelent munkákat pl. az úrvacsorai eleváció kérdésében, mivel szintén 1660 körül a *Politica Eccl.* II. kötetében foglalkozik, legalább — összekötetéseinél fogva — némileg ismerje és megemlítsse, amikor pl. az angol és egyéb irodalomnak óriási ismeretével rendelkezik. Meglehetősen alaposan átnéztem az idevonatkozó részeket, de a jelzett egy utaláson kívül nem találni magyar munkára, legteljebb imitt-amott utalásokra, mik azonban jelenleg és ehhez a kérdéshez nem tartoznak.

Nem marad más hátra, mint annak a föltevése, hogy VOETIUS közvetlenül MEDGYESI Páltól értesült arról, hogy a munka az övé, talán éppen MEDGYESI-től meg is kapta a jelzett vitairatot. VOETIUS-nak, mint sok más hollandus tudósnak levelezéséből alig maradt ugyan fenn valami, annyit mégis tudunk, hogy külföldi tudósokkal sűrűn érintkezett és abból a támogatásból és más ismert adatokból, miket a magyarokkal szemben tanusított, következtethetünk arra, hogy miként a többi hasonló kor- és szaktársai, úgy ő is levélbeli értekezésben állott a keze alól kikerült magyar ifjakkal, így MEDGYESI-vel is, ki ugyan nem volt tanítványa, de Hollandiában is tanult. De van egy biztos adatunk is, hogy MEDGYESI-vel egy alkalommal éppen a fent jelzett tárgyú kérdésekben levelet is váltott valamikor 1655. végén vagy 1656. elején, de az eddigi adatok alapján, mindenesetre a *Trecentumviratus* megjelenése előtt. Ennek a tárgya az lehetett, ami a *Trecentumviratus*-nak is anyaga, annyi ismeretes ugyanis, hogy MEDGYESI VOETIUS-nak véleményét kérdezte a presbyteriális egyházforma terén, megküldvén neki egy összeállítását mások véleményének, tehát hihetőleg nevesebb külföldi és magyar tudósoknak is.¹

Kétségbevonhatatlanul, ha a vitairat 1655-ben megjelenik, volna némi jogunk föltételezni, hogy egyenesen a *Trecentumviratus*t küldte meg MEDGYESI, de ez az eset nem forogván fenn, kénytelen vagyok azt föltételezni, hogy vagy éppen akkor volt foglaltos a munka írásában és esetleg meg is küldte neki kéziratban (ami nem lehetetlen, mert az eredeti munka, mely ezt a vita-

¹ ZOVÁNYI: I. m. 299. és 344. l.

iratot kiváltotta, már régebb idő óta közkézen foroghatott kéziratban, értem BASIRE-nak *Duumviratusát*¹⁾ vagy pedig később értesítette ő maga a megjelenésről és küldte is meg hihetőleg a művet azzal a megjegyzéssel, hogy tőle való. Ez utóbbi a valószínű. VOETIUS tehát innen tudhatta, és merete olyan határozottan megnevezni a *Trecentumviratus* szerzőjének MEDGYESIT.

Érdekesebb volna annak a kérdésnek földerítése, vajjon miért írt álnév alatt MEDGYESI? Részletesen nem találván szükségesnek fejtegetését, csak megjegyezni kívánom, hogy ennek okát abban keresem, hogy II. RÁKÓCZI György kedvenc emberét, BASIRET támadja meg ebben és pedig nem a legudvariasabb formában; akkor, mikortájhán a fejedelmi udvar hivatalosan üldözte vagy támogatta a presbyterianusok üldözését. Ez okból hallgatott a szerzőségről, ez okból volt az ismeretlen már magyar egyházi férfiak előtt, míg egy külföldi tudós előtt nem volt szüksége titkolózásra. VOETIUS mégis akár készakarva, akár véletlenül, de csak 1676-ban, tehát jóval MEDGYESI halála után hozta nyilvánosságra ez adatot.

MIKLÓS ÖDÖN.

A Magyar Tudományos Akadémia könyvtára az 1912—1914. években. A könyvtár rendezésében az 1912. évben következő fontosabb dolog történt. Az igazgató-tanács átengedvén a négy szobából álló volt főkönyvtárnoki lakást, ennek berendezése után hat oly szakbeli könyvek vitettek át, melyeket kevésbé használnak. Mintegy 14 ezer kötetet lehetett itt elhelyezni. Ezáltal a nagy könyvtári teremben levő szekrények részben megüresedtek, s az odaszállított könyveket kényelmesebben állíthatta fel a könyvtárnokság. Ez lehetővé teszi a könyvek könnyebb keresését s nem kellett három sorba beállítani őket. Egyebekben a könyvtári munkálatok, úgymint a lajstromzás, a könyvek kötetése a rendes mederben folytak. Az 1913. évben különösebb említésre méltó esemény nem történt. Az 1914. év jelentésében külön kiemelendő, hogy VÁMBÉRY Ármin hagyatékából értékes orientáliák birtokába jutott. (655 nyomtatvány és 56 kézirat.)

A könyvtár rendezéséről a következő adatok tanuskodnak. A rendezett tudományszakok száma 55; ezek 1912-ben 94.982, 1913-ban 98.703 és 1914-ben 102.403 munkát foglaltak magukban.

A szakkatalogus 1912-ben 119 kötetből és 54 cédulatokból, 1913-ban 118 kötetből és 53 cédulatokból, 1914-ben 126 kötetből és 52 tokból állott. Az általános cédulakatalogus 1912-ben 238, 1913-ban 251, 1914-ben pedig 265 tokban volt elhelyezve.

A könyvtár gyarapodása, a járulék-napló kimutatása szerint, a következő: Vétel útján 1912-ben 673 mű 835 kötetben, 430 füzetben, 1913-ban 522 mű 683 kötetben, 275 füzetben, 1914-ben 409 mű 439 kötetben, 189 füzetben. Kötelespéldányként 1912-ben 299 nyomda 8935 művet 2217 kötetben, 7343 füzetben, 163 zeneművet 191 füzetben, 1913-ban 329 nyomda 8965 művet 2361 kötetben, 7214 füzetben, 142 zeneművet 158 füzetben, 64 térképlapot, 1914-ben 338 nyomda 8980 művet 2270 kötetben, 7833 füzetben, 162 zeneművet 2 kötetben, 171 füzetben, 252 térképet 2 kötetben, 264 laprészen kül-

¹ V. ö. ZOVANYI: I. m. 347. l.

dött be. Magánosok ajándékából 1912-ben 173 mű 141 kötetben 54 füzetben, 1913-ban 118 mű 97 kötetben, 87 füzetben, 1914-ben 43 mű 31 kötetben, 14 füzetben érkezett a könyvtárba. Továbbá 1912-ben 260 tudományos társulattól és Akademiától 1212 művel 642 kötetben, 1117 füzetben, 1913-ban 286 tud. egyesülettől és akademiától 770 művel, 691 kötetben, 688 füzetben és 1914-ben 237 tud. társulattól és Akademiától 504 művel 375 kötetben, 478 füzetben gyarapodott a könyvtár. Az Akadémia saját kiadványaiból 1912-ben 32 művel 55 kötetben és 34 füzetben, 1913-ban 36 művel 56 kötetben és 27 füzetben, 1914-ben 26 művel 32 kötetben és 33 füzetben növelte a könyvtár állományát.

A könyvtár olvasóterme az 1912. évben 216 napon volt nyitva az olvasók számára s ez idő alatt 4521 olvasó 6643 művet használt, míg házi használatra 145 kölcsönző 812 művet vett ki. 1913-ban a nyitási napok száma 217 volt s ezidő alatt 4539 olvasó 6321 művet használt, míg házi használatra 154 olvasó 712 művet vett ki; 1914-ben az olvasóterem 229 napon volt a nagyközönség számára hozzáférhető, mialatt 3623 olvasó 5538 művet használt, míg házi használatra 160 kikölcsönző 698 művet vett ki a könyvtárból.

Az Akadémia GOETHE-gyűjteménye, melyet mindhárom évben is számosan látogattak, szerény anyagi viszonyához mérten 1912-ben 25 művel, 1913-ban 38 művel, 1914-ben pedig 14 művel gyarapodott.

A SZÉCHENYI-Múzeum 1912-ben vétel útján 15 művel (20 kötetben) 9 aquarellet, 8 nyomattal, 35 drb kézirattal, 2 drb egylevelű nyomtatvánnyal, 18 drb hírlapszámmal és 8 drb folyóiratszámossal, ajándék útján pedig 7 drb kézírrattal, 1913-ban 1 olajfestménnyel, 2 metszettel, 50 fényképpel, 1 éremmel, 18 művel és 25 kisebb nyomtatvánnyal, 1914-ben pedig 50 kötettel, 19 kézírrattal és 14 képpel és emléktárggyal gyarapodott. A múzeumot az elmúlt 3 évben is számosan látogatták, különösen iskolák növendékei és külföldiek.

A kézirattárban 1912-ben 318 kéziratot, 470 irodalmi levelet, 259 iratot és 11 arcképet 1866 cédulán, 1913-ban 13 kéziratot, 23 irodalmi levelet és 739 iratot 1603 cédulán, 1914-ben pedig 153 kéziratot, 277 irodalmi levelet és 562 iratot 1165 cédulán lajstromoztak. Gyarapodás 1912-ben vétel útján 1 kézirát, ajándékképp a THAN Károly-féle iratokon kívül 14 kézirát, 1 levél és 11 irat; 1913-ban vétel útján 1 kézirát és BÓLYAI-iratok; ajándékképp 3 kézirát, 1 irodalmi levél, 2 fényképmásolat, továbbá GÖRGEY István levélgűjteménye 1914-ben ajándék útján 109 kézirát, 169 irodalmi levél és 104 irat. Helyben használt 1912-ben 36 látogató 287 kézirátot, 603 levelet és 254 oklevelet 1913-ban 31 látogató 58 kézirátot, 141 levelet és 114 oklevelet, 1914-ben pedig 20 látogató 316 kézirátot és 427 irodalmi levelet. Házi használatra 1912-ben 10 egyén és 6 intézet 30 kézirátot, 73 levelet, 16 oklevelet 1913-ban 10 egyén és 12 intézet 31 kézirátot, 600 levelet és 13 oklevelet 1914-ben 4 egyén és 4 intézet 401 kézirátot, 5 levelet és 91 irományt kölcsönzött ki.